

Verslag van lezingen van Menno Oosterhoff en Saskia Palmen Nederlandse Hersenbank voor Psychiatrie 6-9-2017

6 september organiseerde de Nederlandse Hersenbank voor Psychiatrie (NHB-Psy) een middag met lezingen van Menno Oosterhoff en Saskia Palmen, en een rondleiding door de Hersenbank. Dit om de verenigingen te bedanken voor hun steun en te laten zien wat het hersendonor programma van NHB-Psy na vijf jaar heeft opgeleverd.

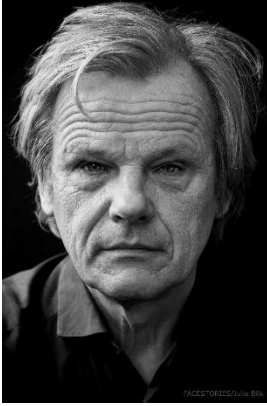

Foto: FACESTORIES

Lezing door Menno Oosterhoff

Menno Oosterhoff is psychiater en heeft zelf een dwangstoornis. Na lang nadenken en gesprekken met verschillende mensen, heeft Menno besloten dat hij zijn hersens na zijn overlijden doneert aan NHB-Psy. Waarom? Hoewel sommige mensen een weerstand hebben tegen een biologische benadering van psychiatrische ziektebeelden, is één ding zeker: de hersenen spelen in elk geval een rol.

“Bestudering van het brein kan helpen aandoeningen beter te begrijpen en behandeling en preventie te verbeteren. Daar kan niemand tegen zijn toch?” Toch zijn niet veel mensen hersendonor. Hoe komt dat? Menno noemt vijf dingen. Ten eerste zeggen sommige mensen ‘ze mogen alles van me gebruiken’. Ze denken dat als je orgaandonor bent, daar ook je hersenen bij horen. Dit is een misverstand. Voor

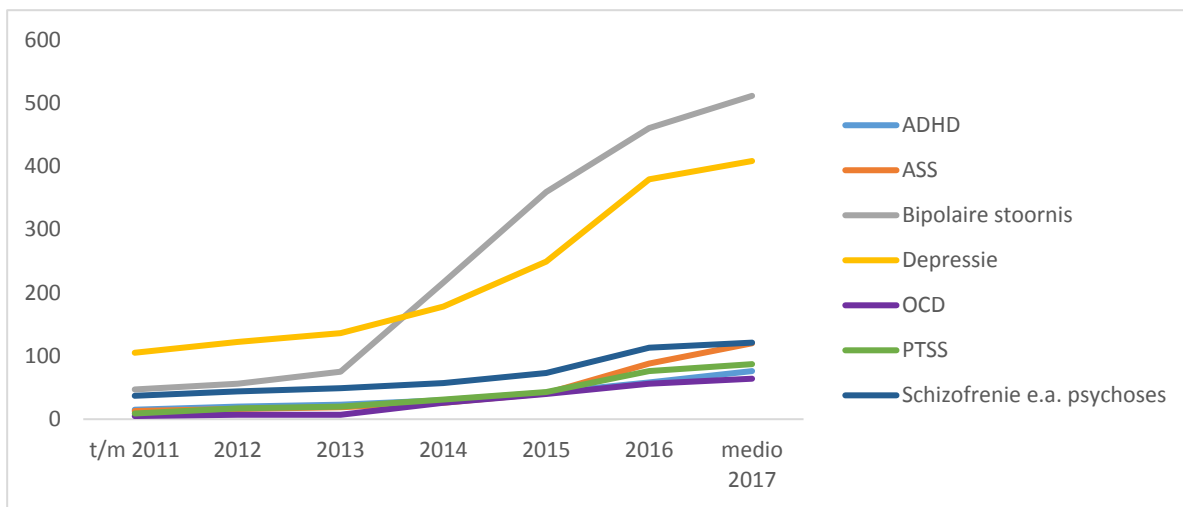
hersendonatie moet je je apart registreren bij de hersenbank. Dit is omdat de andere organen voor transplantatie worden gebruikt, terwijl de hersenen voor wetenschappelijk onderzoek worden gebruikt. Ten tweede denken sommige mensen ‘mijn hersens zijn niet geschikt’, bijvoorbeeld omdat ze meerdere diagnoses hebben. Juist de hersens van mensen met een of meerdere psychiatrische diagnoses zijn heel geschikt en nodig voor onderzoek. Ten derde willen sommige mensen geen hersendonor zijn, vanwege hun nabestaanden. Dit is natuurlijk persoonlijk. Vlak na overlijden wordt het lichaam opgehaald voor de hersenuitname. Binnen 24 uur is de overledene weer teruggebracht. Toen Menno aan zijn vrouw en kinderen vroeg of ze het bezwaarlijk vonden als zijn lichaam na overlijden even weg is, zeiden ze: ‘we vinden het niet zo gezellig, maar ook niet heel erg’. Ten vierde legt Menno een verschil tussen orgaandonatie en hersendonatie uit: bij orgaandonatie worden organen kunstmatig in leven gehouden omdat ze naar een ander persoon gaan. Dit is niet aan de orde bij hersendonatie, want hersens zijn voor wetenschappelijk onderzoek.

Ten slotte kun je nog twijfelen over of je je hersens misschien nog nodig hebt na je dood. Menno: “ik hoop op een voortbestaan. Heeft de ziel niet even tijd nodig om zich los te maken van het lichaam? Zou het vrij snel uitnemen van de hersenen geen negatieve invloed hebben? Dan zit ik straks in het hiernamaals wezenloos voor me uit te staren op de Afdeling Leeghoofdigen. Wel samen met Dick Swaab en Myrthe van der Meer, maar toch.” Menno heeft daar echt lang over moeten nadenken. Toch heeft hij een beslissing genomen. “Weet ik inmiddels zeker of en hoe ik voortbestaan na de dood? Dat niet. Maar ik bedacht dat ik ook over het ter beschikking stellen van mijn organen voor transplantatie lang heb getwijfeld. Dat was in één klap over toen ik besepte, dat ik zeker geen transplantatie zou weigeren, als mijn kind dat nodig zou hebben. Dat maakte glashelder dat mijn aarzelingen kennelijk van geen enkele betekenis waren als het erop aankwam. Dan is het geen overtuiging. Dan is het angst. Ik ben open over mijn overwegingen in de hoop anderen aan het denken te zetten. Natuurlijk staat het ieder vrij om een keuze te maken, zoals ik de vrijheid houd om me te bedenken. Maar eigenlijk denk ik, dat het vooral een kwestie is van even wennen.”

“Bestudering van het brein kan helpen aandoeningen beter te begrijpen en behandeling en preventie te verbeteren. Daar kan niemand tegen zijn toch?”

Lezing door Saskia Palmen

Saskia Palmen is psychiater en klinisch coördinator van NHB-Psy. Hoewel sommigen zich afvragen waarom je dit project in zo'n klein land als Nederland zou uitvoeren, legt Saskia uit dat Nederland juist ideaal is voor dit project. Omdat Nederland zo klein is (vergeleken met Amerika en China) en dankzij de efficiënte procedures en jarenlange ervaring van de NHB, kan de NHB ervoor zorgen dat de hersens binnen gemiddeld 6,5 uur na overlijden zijn uitgenomen. Het hersenweefsel van de NHB staat daarom wereldwijd bekend als van de beste kwaliteit. Hoewel de NHB al sinds 1985 bestaat, waren er vroeger weinig mensen met een psychiatrische aandoening geregistreerd als hersendonor. In 2012 waren dat er pas 300. Nu vijf jaar later, zijn dat er meer dan 1400. Een geweldig resultaat waar ook vele patiënten- en familieverenigingen aan hebben bijgedragen. Bill George, aanwezig op deze middag, heeft als actief Anoksis lid meegewerkt aan de landelijke campagne van NHB-Psy in 2016, wat heeft geleid tot vele nieuwe donoren.

Figuur 1: Totaal aantal geregistreerde donoren met een psychiatrische diagnose tot medio 2017

Saskia legt uit waarom hersenonderzoek na overlijden zo belangrijk is. Hoewel we steeds meer te weten komen dankzij genetisch onderzoek, MRI-onderzoek en dieronderzoek, is onderzoek met hersens van overleden mensen een van de ontbrekende puzzelstukjes. Hersenonderzoek na overlijden is daarom zo belangrijk. Daarmee kun je bijvoorbeeld onderzoek doen naar ontstekingen in de hersens, die lijken in ieder geval bij autisme, depressie, bipolaire stoornis en schizofrenie een rol te spelen. De hersenbank vraagt alle hersendonoren met een psychiatrische diagnose om elk jaar een medische vragenlijst in te vullen. Hierin wordt bijvoorbeeld gevraagd naar medicijngebruik, of er nog nieuwe diagnoses zijn gesteld bij de donor zelf of in de familie, en of de donor nog dezelfde huisarts heeft. Ook werd afgelopen vier jaar bij alle donoren een psychiatrisch interview afgenomen om in kaart te brengen welke symptomen er zijn geweest. Dit is belangrijk om te weten, zodat wetenschappers in de toekomst onderzoek kunnen doen op symptoomniveau. Zij kunnen bijvoorbeeld hersenweefsel aanvragen van vrouwen die stemmen hoorden, maar geen last hadden van wanen en nooit cannabis hebben gebruikt. Wanneer je zulke specifieke groepen onderzoekt, dan is de kans groter dat je iets vindt in de hersens wat deze groep anders maakt dan de groep waar je ze mee vergelijkt.

Het doel van NHB-Psy is om meer te weten te komen over oorzaken van psychiatrische aandoeningen, met die kennis betere behandelingen te ontwikkelen en beter te kunnen voorspellen welke behandeling het beste is voor elk individu. Het uiteindelijke doel is te komen tot minder lijden en een betere kwaliteit van leven.